

For 100 år siden...

Her kan man læse div. lokale notitser og artikler fra Viborg Stiftstidende og Viborg Stifts Folkeblad, afskrevet af forfatteren Chr. Jacobsen i forbindelse med forarbejdet til "Alheden" fra 1990.

Juni 1910

VST 124, onsdag 1. juni 1910, s. 3: Tørv fra Karup mosebrug kan nu bestilles såvel i hele som delte vognladninger hos restauratør Bloch-Nielsen.

VST 125, torsdag 2. juni 1910, s. 2: Gnister fra taget tændte forleden ild i et stykke hede ved Karup. Deraf brændte et større areal, og desuden tog en rugmark en hel del skade, meddeler Skive Folkeblad.

VST 126, fredag 3. juni 1910, s. 2: Rensdyravlen. Der begyndes til efteråret. Efter hvad Skive Folkeblad erfarer, går det ganske godt fremad med realisationen af de interessante planer om at indføre rensdyr på de jyske heder. Den forening, der blev dannet i Frederiks, har haft en ret betydelig tilgang af medlemmer, så planen i virkeligheden er sikret. Til efteråret vil indkøbene af rensdyrene finde sted, idet foreningen udsender en mand til Lapland. Dyrene skal vælges blandt de bedste, der er at få til købs deroppe. Antagelig vil transporten ikke tage længere tid, end at dyrene kan være der hen på efteråret. De bliver så fordelt til deres respektive ejere. I de oprindelige planer er der sket den ændring, at renerne ikke, som først antaget, skal holdes frit gående på større indhegnede terræner; men at de ligefrem skal holdes som husdyr, så hver ejer må holde dem på sin jord.

VST 126, fredag 3. juni 1910, s. 2: [Dyrskue i Grønhøj]. Møllejejer H. P. Jensen, Høgild får 4 pr. for korthorns tyr.

VST 130, onsdag 8. juni 1910, s. 3: Skovauktion. Mandag den 20. juni d.a., formiddag kl. 11, bortsælges ved auktion i Havredal plantage en del tømmer bestående af: Stort-, mellem- og mindre tømmer, spir, lægter samt klodstræ, ros-, kvasbunker og stødebrænde, alt af nåletræ. Mødestedet er: Havredalhus

Stendalgård, den 6. juni 1910. E. H. Wøldike

VST 131, torsdag 9. juni 1910, s. 2: Rensdyrene på heden. Følgende telegram fra Stockholm varsler ikke godt for den påtænkte jyske rensdyravl: Forsøgene på at akklimatisere rensdyr i Småland er mislykkedes; det gik helt godt i vinter, men nu i varmen er dyrene bukkede under. – En af Norges første Landbrugsautoriteter, direktør Hirsch advarer imod at indføre rensdyr på den jyske hede, da disse ikke her finder de nødvendige foderstoffer og intet som svarer til renernes livsvaner og ejendommeligheder. Det vil blot blive dyrplageri, og det økonomiske resultat vil blive meget ringe.

VST 136, onsdag 15. juni 1910, s. 2: Rensdyrene på heden. Meddelelse fra rensdyravlsforeningen i anledning af angrebet i "Tidens Tegn". "Dyrplageri" ville det være at indføre rensdyret som husdyr på de jyske heder, skriver en direktør Hirsch i det norske blad "Tidens Tegn", og dette meningsløse angreb på en god sag er gået igennem en stor del af den danske presse. Man kan angribe med to skrevne linier uden at kende videre til den sag, man angriber; men et sagligt forsvar kræver mange spalter og indgående kendskab (ofte års erfaring) til det,

man taler om. Direktør Hirsch motiverer sit angreb derhen, at der vokser mange mosser og lavarter i renernes hjemland, som ikke vokser på den jyske hede, samt at renen er vant til at strejfe frit omkring – ergo kan den ikke trives i Jylland, og ergo ville det være "Dyrplageri" at indføre den der. Direktør Hirsch synes at forudsætte en overordentlig uvidenhed og overfladiskhed hos de folk, der arbejder for renens indførelse til Jylland, når han mener, at vi skulle være uvidende om, at renen i sommertiden æder forskelligt, der ikke findes her – jo, det ved vi helt vel, da vi sagligt har undersøgt renernes livsforhold i alle retninger (f. eks. ved ophold blandt lapperne); men ved så Hr. Hirsch, hvad den jyske hede har at byde på? Her vokser nemlig også forskelligt, som ikke vokser i renens hjemland, og gunstige forsøg har vist os, at dette ikke er mindre godt renfoder – vi arbejder nemlig ikke sådan "ins blaue hinein?" Hr. Hirsch forveksler jo fuldstændig årsag og virkning – at renen æder af, hvad der findes i dens hjemland, er jo selvfølgelig – lige så selvfølgelig er det, at den ikke kan lægge sin lyst for dagen til at æde ting, der ikke forefindes; men dette beviser da sandelig ikke, at den kun kan leve af det, der netop forefindes, eller at dette skulle være det bedst mulige renfoder – man får f.eks. i Italien en væsentlig anden kost end her i Norden – men vi vil dog ikke kalde det for "menneskeplageri" om en nordbo så sig nødsaget til at bosætte sig i Italien.

Overgangen er noget ubehagelig; men den er forholdsvis kort, og efterkommerne føler sig naturligtvis lige så vel som landets oprindelige beboere. Man kunne her indvende, at mennesket kan bedre lempe sig efter forholdene end dyrene; men jeg vil da minde om, at der i vore zoologiske haver ikke findes et eneste dyr, der får netop den samme føde og under den samme form, som det er vant til i vild tilstand – man vi kalder jo dog ikke vore zoologiske haver for "dyrplagerianstalter". Men skulle nogen være tilbøjelig til at gøre dette, så vil jeg her fremhæve, at renen ved dette "dyrplageri" i zoologisk have befinder sig særdeles vel, altid er fed, frisk og munter – formerer sig normalt og har et sundt afkom. Men når dette "dyrplageri" i zoologisk have har en så mærkværdig god indflydelse på dyrene, så bliver det sikkert endnu bedre ude hos os på heden, thi her har vi den lav frisk fra fad, som ellers må transporteres herfra til København (der fodres udelukkende med jysk lav), og her har vi den friske luft, der savnes i den indelukkede have, her har vi pors, gyvel og blåbærris med meget mere, som dyrene begærligt æder. Vi ved nu såre vel, at renen skal have andet end lav – birkekviste, timian og bukkeblade er udmærket medicin til dyrene, indtil de i moderkolonien i Frederiks er blevne akklimatiserede, yderligere skal der blandes lidt salt i laven samt ferrin i vandet. Afkommet hjælper sig udmærket med vort krydrede kløver og hø som støttefoder i sommertiden, noget havre er også godt til renen, særlig medens den giver die til kalven.

Nej! Hr. Hirsch skal vi ikke hellere vende hele denne sag om, thi så passer den langt bedre; det er nemlig ofte "dyrplageri" at se, hvorledes de stakkels rener i deres hjemland i strenge og ugunstige vintre kan være døden nær af hunger og udmattelse. Vi vil jo ikke spærre renen inde i en stald eller sætte den i tøj – i en åben fold, hvor den har rum nok til frit at tumle om uden reb eller bånd – hvor der er hus til værn for skygge og væde efter behag, det er, hvad vi vil byde renen her – altså: god pasning og rigelig og tilpasset næring – værn mod solen, men sol nok – værn mod dens fjende regnen, men vand nok – værn mod storm og blæst, men frisk luft nok – ikke sandt – hvilket nonsens at kalde dette dyrplageri – det må da vist også være sådan, at direktør Hirsch har misforstået den hele sag – han må vist have opfattet det, som agtede vi at sætte renen i stald som f.eks. koen – det ville jo ganske vist være et dyrplageri – og dog! Koen såvel som ethvert andet husdyr har lige så vel som renen en gang haft natur til at strejfe frit omkring på vide strækninger, det har ethvert dyr haft, forinden det blev husdyr. Vi vil gerne til slut meddele, at Landbrugsministeriet samt Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab har ydet vor sag pekuniær støtte – af kendte mænd i Viborg egnen har Hr. savværksarbejder Jens-Tusch tilsendt 25 kr. samt Hr. Direktør Pehrsson, bryggeriet Odin, 25 kroner, hvorfor vi herved takker.

Med tak for optagelsen. På foreningens vegne. Johannes Bech.

VST 139, lørdag 18. juni 1910, s. 2: Rensdyr paa Heden. (Af Ingeniør Th. Llandi Westh).

Det er gennem dagbladene blevet os alle bekendt, at en mand ved Frederiks på Alheden – Hr. Bech, gennem det sidste årstid har haft held til at interessere en del mænd for indførelse af rensdyr til heden. Så længe det var personer, der påberåbtes i sagen, kunne det vel være rigtigt at lade Hr. Bech arbejde i fred for sin ide; men da Hr. Bech i sin omtale af en norsk mands advarsel meddeler, at også offentlige institutioner som Landbrugsministeriet og Landhusholdningsselskabet støtter sagen, så turde det være rigtigt, at også skeptikere udtaler sig. Det er min tro, at nordmanden helt har ret i sit syn på sagen; men bortset fra det naturhistoriske moment, kan jeg ikke se, at der er den fjerneste økonomiske mening i sagen. Jeg har ikke set det mindste virkelige opgør for økonomien; men det skulle interesse mig at se det, og da se alt – også kløverhø og havre – medregnet. Skønner man fra kødpriser, fra dyrets vægt og fra dets udviklingstid, synes økonomien ganske håbløs. Men jeg tror, at landbruget og ikke mindst hedebruget bør forskånes for alt for mange eksperimenter af den slags, der tager noget af den offentlige interesse og den offentlige støtte bort dels fra de økonomiske foranstaltninger, dels fra arbejdet for at klarlægge landbrugets arbejde økonomisk set. Det er jo til tider sådan, at det rene humbug som raceavl af kaniner og høns vækker mere interesse og lettere får støtte, end den brede befolknings daglige slid for at bringe udbyttet af hjordbruget op. Og sådan bør ikke fortsættes; tiden er i høj grad til, at de offentlige foranstaltninger i hvert enkelt tilfælde tager sigte på enten at forøge overskuddet af landbruget, eller at klarlægge hvorledes landbrugets produktion foregår økonomisk set. Jeg vil ikke have noget imod, at Hr. Bech importerer rener; men sagen må ikke af offentligheden erholde det præg, at der her er en vej til forbedring af hedebondens kår; de kan have skuffelser nok endda. Og – for at blive i sammenligningen – det er godt, om offentligheden vil støtte økonomisk udvikling f. eks. af hønse- og kaninavl; men offentligheden bør ikke fortsætte med at støtte race-prangeriet, thi udbyttet heraf kan ligge alene hos prangerne og alle skuffelserne og tabene hos dem, der forsøger ad denne vej at leve eller dog at øge deres indtægter.

VST 142, onsdag 22. juni 1910, s. 2: Rensdyr på Heden. I et gensvar til ingeniør Llandi Westh skriver Johs. Bech – efter at have påpeget, at der på den jyske hede findes store mængder af den rigtige rensdyrlav – at det netop er for at få denne lav udnyttet, at man vil indføre rener. Renerne bliver altså midlet, ikke målet. Thi renen er det eneste dyr, der kan omsætte disse værdier, og at her virkelig er tale om sådanne, bevises herved, at det er konstateret, at 1 pund lav indeholder ligeså megen næringsværdi som 3 pund kartofler. Det foder, kaniner og høns æder, kan også udnyttes af andre dyr – laven derimod kan kun udnyttes af renen; men det viser sig over hele kloden, at der altid er en vis forbindelse mellem det, naturen frembringer og de dyr, der hovedsagelig er henvist til at leve af disse frembringelser, og "naturen er ingen løgner", som nordmanden med stærke norske ord skriver, om end i noget skæv forbindelse; thi det er meget mere føden og foderet, der betinger ethvert dyrs trivsel, end klimaet, og at renen mindre end de fleste andre dyr danner nogen undtagelse herfra, det bevises jo blandt meget andet det, at den i zoologisk have trives ypperligt og yngler normalt. For øvrigt har det vist sig ved solide forsøg, som for femten år siden af undertegnede anstilledes med en renflokk her i Jylland, at den trivedes udmærket ved den jyske lav (som også bruges i zoologisk have) samt ved alle de andre fortrinlige og nærende planter, som vor hede byder på. (Flokken var her en hel sommer på gennemrejse). Hvad den økonomiske side af sagen angår, da vil det i tiden blive økonomisk udbytte omtrent alt sammen, de dyr, som hedebonden kan sælge – thi med en ståltrådsindhegning (på et par skpr. Land) en gang for alle, må man jo ikke blivende regne (lige så lidt som med køernes stald) det hø og det havre, der går til som lidt støttefoder kun i diegivningeperioden, er de eneste reelle værdier, der kan regnes med – alle hedens ellers uudnyttede planter samt det hidtil så undervurderede lav, er jo dyrenes foder. Fraregnet nævnte ting bliver det økonomiske udbytte altså hele kødets værdi, 55-60 øre pr. pund plus gevirets og skindets værdi.

VST 146, mandag 27. juni 1910, s. 2: Ved renavlerforeningens møde i Frederiks i aftes vedtoges det i år kun at indføre fem rener – en tyr og fire renkøer – for derefter ad åre fra en anden egn at indføre resten af det bestemte antal. Således vil det beskedne forsøg hensigts-

mæssigt kunne udføres, indavl undgås og alle indvundne erfaringer bedre udnyttes. Det overdrages Johannes Laursen at opføre fold og lavhus, der skal være færdig 15. juli. Renerne afhentes i september.